

УДК 336

Завальна Д.О.¹, Бабенко-Левада В.Г. ²

¹ студ. гр. ФЕУ-110м, НУ «Запорізька політехніка»

² канд. екон. наук., доц. НУ «Запорізька політехніка»

РОЗВИТОК РИНКУ СТРАХУВАННЯ ЖИТТЯ УКРАЇНИ ЗА ОСТАННІ РОКИ

Як свідчить світова практика, страхування життя виступає невід'ємним атрибутом страхового захисту населення, покращує якість і гарантує безпеку його життєдіяльності.

Становлення і поступ вітчизняного ринку страхування життя супроводжується важливими інституціональними та організаційно-правовими змінами, соціально-економічною нестабільністю та недостатнім рівнем техніко-технологічного забезпечення.

Перші кроки, які зроблено в частині медичної реформи, не лише виводять на якісно вищий рівень надання медичних послуг, а й стимулюють зростання попиту в населення на програми страхування життя. Посилені процесами євроінтеграції та модернізації страхового ринку та конкуренції у страховому бізнесі, вони в сукупності вимагають переосмислення основних принципів і пошуку нових векторів розвитку страхування, підвищення ефективності страхування життя з метою забезпечення страхового захисту громадян і виконання державною частиною взятих на себе соціальних завдань.

За своєю суттю страхування життя втілює в собі “такий вид особистого страхування, який передбачає обов’язок страховика здійснити страхову виплату згідно з договором страхування у разі смерті застрахованої особи, у разі дожиття застрахованої особи до закінчення строку дії договору страхування та(або) досягнення застрахованою особою визначеного договором віку чи закінчення дії самого договору” [1].

На відміну від класичного ризикового страхування, страхування життя “не забезпечує відшкодування матеріальних збитків, а дає змогу гарантовано одержати застрахованим громадянам або їх сім’ям грошову допомогу” [2, с. 10].

Пропонуючи широкий спектр страхових гарантій та інвестиційних послуг, зазначений вид страхування дозволяє громадянам вирішувати цілий комплекс соціально-економічних проблем у контексті: фінансового захисту сім’ї у разі втрати годувальника та доходу померлого члена сім’ї чи у разі тимчасової/постійної втрати працездатності; додаткового пенсійного забезпечення; акумулювання коштів з метою матеріальної підтримки дітей при досягненні ними повноліття; страхового захисту приватного бізнесу, спадщини тощо; збільшення особистих доходів за рахунок надання пільг з оподаткування премій і виплат зі страхування життя [1, с. 66].

Визначальною рисою такого страхування є захист страхувальника від основних стандартних медичних страхових ризиків, а саме: переломи та/або опіки внаслідок нещасного випадку, хірургічного втручання та/або госпіталізації внаслідок нещасного випадку або хвороби, страхування на випадок критичного захворювання і інші [3]. Тобто договори страхування життя поєднують у собі захист, який можна отримати окремо за договорами медичного страхування. Таким чином, простежується взаємозв’язок і взаємозалежність між рівнем розвитку страхування життя і страхової медицини та якістю пенсійної системи і медичної сфери.

Вітчизняний ринок страхових послуг відіграє важливу роль на ринку небанківських фінансових послуг країни, займаючи друге місце за рівнем капіталізації серед інших учасників. Нині на ринку діє 296 страховиків (станом на III квартал 2019 р.), з-поміж яких 34 – компанії зі страхування життя.

Страховики, які нині функціонують на ринку страхування життя України, відрізняються масштабами діяльності, методами продажів власних продуктів, каналами їх збуту, клієнтською базою, підходами до інвестування тощо. Разом із тим, відмітимо, що ринок страхування життя України є висококонцентрованим і зосередженим переважно у столиці та інших промислових центрах країни.

Щодо обсягу валових страхових премій, отриманих страховими компаніями зі страхування життя, варто відмітити позитивну тенденцію до їх зростання. Так, у 2018 р. їх обсяг склав 2756,1 млн. грн., що на 26% більше, ніж за попередній рік (2186,6 млн. грн.). За I півріччя 2019 р. їх величина досягла 1245 млн. грн. [11]. У структурі надходжень валових страхових платежів превалюють премії, отримані від фізичних осіб (2636,9 млн. грн. (або 95,7%) у 2018 р.). Натомість від юридичних осіб надійшло 119,2 млн. грн. Страхових премій (або 4,3%). Підкреслимо, що за 2018 р. в Україні зменшилася кількість застрахованих фізичних осіб на 15,7% з 4939010 до 4165014 особи. Упродовж I півріччя 2019 р. страховими компаніями зі страхування життя застраховано 501104 особи, в той час як за I півріччя 2018 року цей показник становив 790352 особи. Загалом станом на 30.06.2019 р. кількість застрахованих фізичних осіб зменшилася на 1,4% або на 59269 осіб і склала 4047982 осіб (станом на 30.06.2018 р. ця величина склала 4,1 млн. осіб).

Незважаючи на певні позитивні зрушення на вітчизняному ринку страхування життя, варто відмітити низку стримуючих чинників, існування яких носить деструктивний характер у зазначеній сфері. Це, насамперед: низький рівень доходів населення, а відтак і зниження його попиту на продукти страховиків; інфляційні процеси та використання населенням ефективніших засобів збережень; недосконала нормативно-правова база у галузі страхування та низька фінансова надійність і платоспроможність страховиків; неналежний рівень інформації про стан і можливості ринку страхування життя та його продукти; відсутність довіри населення до не лише компаній зі страхування життя, а й інших фінансових установ. В сукупності вони не давали можливості страховикам вести стабільну страхову діяльність; страхувальникам – активно використовувати страхові продукти та збільшувати довіру до страхових компаній: як ризикових, так і 13 компаній страхування життя; державі – створювати позитивний економічний клімат для відповідно цих двох суб'єктів страхового ринку.

Підсумовуючи вищевикладене, відзначимо, що ефективне функціонування вітчизняного ринку страхування життя відіграє важливу роль у соціально-економічних процесах та позитивно впливає на реальний сектор економіки, зачіпаючи безпосередньо чи опосередковано фінансову, кредитногрошову, соціальну політики і банківський сектор. Водночас, політикоєкономічна нестабільність, ескалація воєнного конфлікту в країні, незавершеність пенсійної реформи, низький рівень платоспроможності населення, його фінансової грамотності і страхової культури обмежують діяльність страховиків зі страхування життя. На фоні позитивних зрушень щодо збільшення обсягів зібраних страхових премій і кількості застрахованих фізичних осіб, ринку властиві висока концентрація і превалювання компаній з іноземним капіталом. Як результат, виникає необхідність розробки шляхів підвищення ефективності його функціонування, удосконалення страхової діяльності, новелізації страхових продуктів і каналів їх збуту задля забезпечення покращення рівня життя і добробуту населення країни, гарантування йому належного страхового захисту та інтенсифікації економічного зростання.

СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ

1. Про страхування: Закон України із внесеними змінами та доповненнями від 16.10.2012 р. за № 5463-VI. [Електронний ресурс] – Режим доступу : <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/5461-17>.
2. Артюх Т. М. Страхування життя в умовах сучасного страхового ринку України / Т. М. Артюх // Фінанси, облік і аудит. – 2011. – № 18. – С. 9–15.
3. Кулина Г. М. Сучасні тенденції розвитку страхування життя у світі / Г. М. Кулина // Економічний аналіз : зб. наук. праць / Тернопільський національний економічний університет; редкол.: В.А. Дерій (голов. ред.) та ін. – Тернопіль : Економічна думка, 2014. – Том 15. – № 2. – С. 64–70.